

Bruselj, 29.4.2020
COM(2020) 315 final

**SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU
EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ**

Podpora Zahodnemu Balkanu pri soočanju s COVID-19 in okrevanju po pandemiji

**Prispevek Komisije med pripravami na srečanje voditeljev EU in Zahodnega Balkana
6. maja 2020**

Sporočilo Komisije o podpori Zahodnemu Balkanu pri soočanju s COVID-19 in okrevanju po pandemiji

I. Uvod

Zahodni Balkan je sestavni del Evrope in geostrateška prednostna naloga Evropske unije. Evropska perspektiva celotne regije je bila znova potrjena marca 2020, ko so države članice potrdile predlog Komisije o **okrepljeni metodologiji**¹ za pristopni proces ter sprejele odločitve o začetku pristopnih pogajanj z **Republiko Albanijo** in **Republiko Severno Makedonijo**. Za Evropsko unijo je ključnega pomena, da še naprej spodbuja stabilnost in blaginjo te regije ter gradi na naših skupnih strateških interesih.

Kljub odločnim ukrepom, ki so jih sprejele partnerice z Zahodnega Balkana, ima **pandemija COVID-19** poleg neposrednega učinka na ljudi tudi **moteč vpliv na gospodarstva v regiji in na življenje ljudi**. Pandemija pomeni breme brez primere za njihove sisteme varovanja zdravja in socialne zaščite. Za več tisoč državljanov obstaja tveganje, da bodo izgubili zaposlitev, in začasni vladni ukrepi za podporo (nadomestila za brezposelnost, odlogi/opustitve plačila davkov in prispevkov za socialno varnost itd.) imajo pomemben fiskalni učinek. Vlade morajo tudi hitro razširiti obseg storitev sistemov socialne zaščite. Pandemija vpliva tudi na skupna prizadevanja na področju migracij.

Čeprav je pandemija EU močno prizadela, ima EU posebno **odgovornost in interes, da prevzame vodilno vlogo pri odzivu na svetovni ravni** in zagotovi pomoč partnericam v stiski, zlasti v njenem neposrednem sosedstvu. EU v okviru svojih mednarodnih prizadevanj **Zahodnemu Balkanu zagotavlja nujno in neprimerljivo podporo**. EU zagotavlja finančno podporo v višini več kot 3,3 milijarde EUR za države v regiji, da bi bilo mogoče obravnavati neposredno zdravstveno krizo in humanitarne potrebe, ki izhajajo iz nje, ter dolgoročni in strukturni učinek na družbe in gospodarstva teh držav. Ob upoštevanju njihove evropske perspektive poleg tega obravnava partnerice z Zahodnega Balkana kot privilegirane, tako da jim zagotavlja dostop do številnih pobud in instrumentov, ki so rezervirani za države članice EU.

Voditelji EU in voditelji iz regije se bodo sestali 6. maja 2020, da bi razpravljali o izzivih, s katerimi se skupaj soočajo. Kot prispevek k tem razpravam to sporočilo opredeljuje **solidarnost Evropske unije z Zahodnim Balkanom** pri obravnavanju neposrednega učinka COVID-19 in določa področja vzajemnega sodelovanja. Napoveduje dolgoročno podporo, ki jo bo EU zagotovila za gospodarsko okrevanje, in **začrtuje podrobnejši gospodarski in naložbeni načrt za regijo, ki ga bo Komisija predstavila** pozneje letos. Napoveduje tudi nadaljnja okrepljena prizadevanja EU in podporo za uresničitev evropske perspektive regije. EU bo tako podprla vse partnerice pri še odločnejšem **obravnavanju zahtevanih temeljnih demokratičnih in gospodarskih reform ter reform pravne države**, kot je predvideno v okrepljeni metodologiji.

¹ Sporočilo Komisije „Okrepitev pristopnega procesa – verodostojna perspektiva EU za Zahodni Balkan“, [COM\(2020\) 57 final](#).

II. Podpora EU Zahodnemu Balkanu pri soočanju s COVID-19

EU se je pri odzivu na krizo odločila, da bo zagotovila znatno finančno podporo in da bo v največji možni meri v svoj odziv vključila tudi Zahodni Balkan. Čeprav so podporo zagotovile tudi druge partnerice regije, se je EU zaradi prožnih postopkov in pravočasnih odločitev ponovno izkazala kot najučinkovitejša in najzanesljivejša partnerica regije.

EU je mobilizirala **sveženj v višini več kot 3,3 milijarde EUR** v korist **prebivalcev** Zahodnega Balkana². Ta znesek vključuje poleg prerazporeditev iz **instrumenta za predpristopno pomoč**³, in sicer **38 milijonov EUR** z namenom takojšnje podpore za zdravstveni sektor, zlasti z dobavo nujnih potrebščin za reševanje življenj, kot so osebna zaščitna oprema, testi in ventilatorji⁴, **389 milijonov EUR** za obravnavanje **potreb v zvezi s socialnim in gospodarskim okrevanjem** in dodatnih **455 milijonov EUR** v **svežnju za ponovni gospodarski zagon** regije v tesnem sodelovanju z mednarodnimi finančnimi institucijami, še predlog⁵ o zagotovitvi **750 milijonov EUR makrofinančne pomoči** in sveženj pomoči **Evropske investicijske banke** v višini **1,7 milijarde EUR**. EU zagotavlja tudi **takojšnjo humanitarno pomoč ranljivim beguncem in migrantom v višini 4,5 milijona EUR**, in sicer za zaščito, podporo mladoletnikom brez spremstva in zdravstveno varstvo, vključno s pripravljenostjo na COVID-19, ter nujno pomoč migrantom in beguncem, ki so obtičali na Zahodnem Balkanu, v višini **8 milijonov EUR** iz **instrumenta za prispevanje k stabilnosti in miru**. Poleg tega **Solidarnostni sklad** EU, dostopen za tiste države Zahodnega Balkana, ki so začele pristopna pogajanja, zdaj zajema tudi krize na področju javnega zdravja.

Pomemben del gospodarske podpore EU bo **zasebnemu sektorju pomagal pri reševanju likvidnostnih in finančnih izzivov**, in sicer z mobilizacijo jamstvenih shem, ki jih financira EU, v sodelovanju z mednarodnimi finančnimi institucijami.

Odziv EU temelji na **pristopu Ekipe Evropa**⁶: naša hitra in ciljno usmerjena podpora združuje sredstva institucij EU, držav članic in finančnih institucij, zlasti Evropske investicijske banke in Evropske banke za obnovo in razvoj. Skupaj z našimi partnericami zagotavljamo, da so znatna sredstva EU, ki so jim bila že dodeljena, namenjena za pomoč pri obvladovanju posledic pandemije. Hkrati nekatere države članice EU zagotavljajo tudi dvostransko podporo, ne glede na to, ali gre za finančne donacije ali donacije potrebščin.

Posledica izbruha COVID-19 je, da je Zahodni Balkan **aktiviral tudi mehanizem Unije na področju civilne zaščite (v nadaljnjem besedilu: UCPM)** in že začel prejemati pomoč iz držav članic EU in drugih držav, ki sodelujejo pri UCPM. **Srbija, Severna Makedonija in Črna gora** kot države, ki sodelujejo pri mehanizmu, lahko prispevajo k rescEU, vključno z ustvarjanjem zalog medicinske in druge opreme, in pri rescEU zaprosijo za podporo. Državljeni z Zahodnega Balkana, ki so obtičali v tujini, so se po zaslugi poletov za

² Dodelitev sredstev v okviru obstoječega večletnega okvirnega programa za obdobje 2014–2020.

³ Prav tako se prilagajajo in pospešujejo obstoječi podporni programi IPA, npr. predpristopna pomoč EU za razvoj podeželja (IPARD) in čezmejno sodelovanje EU-Zahodni Balkan (REGIO).

⁴ EU financira dobavo približno 95 000 testov za COVID, 500 bolnišničnih postelj, 450 ventilatorjev, 100 monitorjev za intenzivno nego, 100 zabojnikov za triažo, 10 reševalnih vozil ter več kot 4,5 milijona kosov zaščitne opreme in več sto medicinskih pripomočkov (kot so rentgenski aparati, elektrokardiografi, skenerji za računalniško tomografijo, defibrilatorji, infuzijske črpalke) in več tisoč potrebščin (kot so termometri, katetri, cevke, brizge in maske). EU je krila tudi stroške 16 letov na dolge razdalje za prevoz 750 ton zdravstvene opreme, kupljene iz drugih virov.

⁵ 2020/0065 (COD) Predlog sklepa Evropskega parlamenta in Sveta o zagotavljanju makrofinančne pomoči partnericam v okviru širitvene in sosedske politike v zvezi s pandemijo COVID-19, 22. april 2020.

⁶ Sporočilo o globalnem odzivu EU na pandemijo COVID-19 (JOIN(2020)11 final) z dne 8. aprila 2020.

repatriacijo, ki so bili organizirani in sofinancirani v okviru UCPM, lahko vrnili v svojo domovino. Organi civilne zaščite Zahodnega Balkana bodo še naprej sodelovali pri usposabljanju, vajah in izmenjavi strokovnjakov v okviru UCPM. EU **ceni tudi dragoceno podporo**, ki jo je Zahodni Balkan zagotovil EU in svojim neposrednim sosedom, kar zadeva zdravstveno osebje in opremo. To odraža solidarnost in temeljne vrednote, na katerih temelji EU.

Trenutna pandemija tako jasno kaže, kako EU in Zahodni Balkan **skupaj rešujeta skupne izzive**. To vključuje **skupno javno naročanje medicinske opreme**, izvzetje regije iz **programa izvoznih dovoljenj EU** za osebno varovalno opremo⁷ in **dobavo materiala za testiranje**, ki ga je razvilo Skupno raziskovalno središče Evropske komisije, s strani EU, da se zagotovi pravilno delovanje koronavirusnih testov na Zahodnem Balkanu. Zainteresirane strani iz vse regije so v celoti vključene v evropska prizadevanja na področju **raziskav in inovacij** v zvezi s COVID-19. Celotna regija je prav tako deležna tehnične pomoči in izmenjave informacij, ki ju omogoča **Evropski center za preprečevanje in obvladovanje bolezni**, države kandidatke na Zahodnem Balkanu pa so bile v **Odbor EU za zdravstveno varnost** povabljene kot opazovalke in imajo dostop do ustreznega **sistema zgodnjega obveščanja in odzivanja**.

S skupnim predlogom stalnega sekretariata prometne skupnosti in Cefte je bilo zagotovljeno, da je bil pojem „zelenih voznih pasov“ razširjen na Zahodni Balkan, kar je zagotovilo hiter pretok bistvenega blaga v regiji. Komisija je pripravljena, da regijo tesno poveže z izvajanjem svojega „**skupnega evropskega časovnega načrta** za odpravo ukrepov za zaježitev COVID-19“. Komisija je poleg izrednih razmer na področju zdravja in z njimi povezanih omejitev gibanja blaga in potnikov dolgoročno zavezana tudi k boljši povezljivosti z Zahodnim Balkanom in odpravi strukturnih ozkih grl na mejah med EU in Zahodnim Balkanom. Komisija je izdala tudi smernice⁸ o tem, kako uvesti **začasne omejitve potovanj**, ki se uporabljajo za vsa nenujna potovanja iz tretjih držav v EU, vključno z obravnavo tistih oseb, ki so prisiljene ostati v EU dlje, kot jim je bilo dovoljeno.

To sodelovanje med EU in Zahodnim Balkanom ter podpora iz EU **močno presegata vse, kar je katera koli druga partnerica zagotovila tej regiji**, v tem pa se odraža strateški pomen regije za EU. Institucije EU niso samo izvajale intenzivnih komunikacijskih kampanj o zagotavljanju pomoči s strani EU, ampak tudi objavljale sporočila za medije s terena skupaj z državami članicami EU, podprle pobude, kot je „Ostani doma“, in prispevale k razširjanju informacij o dejstvih v zvezi s COVID-19. V zvezi s tem se je treba javno in izrazito odzvati na poskuse napačne predstavitve izvora krize in prizadevanj za njeno obvladovanje, hkrati pa okrepiti sodelovanje pri ohranjanju svobode izražanja in medijev.

III. Po COVID-19 – gospodarski in naložbeni načrt za okrevanje

Zahodni Balkan bo potreboval stalno podporo pri **obravnavi učinka krize zaradi COVID-19**. Ko bodo takojšnji ukrepi za zaježitev pandemije COVID-19 sproščeni, se bo začela nova faza tesnega sodelovanja, da bi odpravili resni socialno-ekonomski učinek krize. Evropska komisija bo pozneje letos predložila **gospodarski in naložbeni načrt za regijo**.

⁷ Izvedbena uredba Komisije (EU) 2020/568 z dne 23. aprila 2020 o določitvi obvezne predložitve izvoznega dovoljenja pri izvozu nekaterih izdelkov (UL L 129, 24.4.2020).

⁸ C(2020) 2050 final.

Načrt bo vključeval **obsežen naložbeni sveženj za regijo**. Komisija je 2. maja 2018 za **obdobje 2021–2027** predlagala sredstva za predpristopni instrument III v višini skupaj 14,5 milijarde EUR, od katerih je levji delež namenjen Zahodnemu Balkanu. Komisija predvideva, da se bo znotraj naložbenega okvira za Zahodni Balkan **podvojilo zagotavljanje nepovratnih sredstev** za podporo razvoja zasebnega sektorja, povezljivosti, digitalizacije, zelene agende in socialnih naložb. Prav tako predvideva znatno povečanje **finančnih jamstev za podporo javnih in zasebnih naložb** v regiji prek namenskega **jamstvenega instrumenta znotraj naložbenega okvira za Zahodni Balkan**.

Prehod na zeleno gospodarstvo in digitalna preobrazba bosta imela osrednjo vlogo pri oživitvi in posodobitvi gospodarstev Zahodnega Balkana. Naložbe v čiste in digitalne tehnologije in zmogljivosti, skupaj s krožnim gospodarstvom, bodo prispevale k ustvarjanju delovnih mest in rasti. Zagotovljena bo tudi podpora za izboljšanje **konkurenčnosti** gospodarstev Zahodnega Balkana, **boljše povezovanje teh gospodarstev znotraj regije in z EU** ter za pomoč Zahodnemu Balkanu, da se **prilagodi digitalni dobi**. Podpora bo zagotovljena gospodarstvu za ljudi, tudi s sodelovanjem na področju **izobraževanja in zdravja**, da se med drugim okrepi odpornost zdravstvenih sistemov, **socialne zaščite in vključenosti**, enakih priložnosti, dostopa do trga dela, zlasti s povečanim zagotavljanjem aktivnih politik trga dela, **poštenih delovnih pogojev**, med drugim s podporo okrepitvi socialnega dialoga, kulture ter raziskav in inovacij.

Močan poudarek bo na **prometu in energetskih povezavah**, ki so ključnega pomena za gospodarski razvoj regije in EU. Letos namerava EU predlagati sveženj v višini 135 milijonov EUR⁹ za financiranje šestih dodatnih infrastrukturnih naložbenih projektov v okviru agende na področju povezljivosti za Zahodni Balkan. S tem financiranjem bo **EU presegla zavezo iz leta 2015, s katero se je obvezala, da bo do leta 2020 zagotovila 1 milijardo EUR v obliki nepovratnih sredstev EU za agendo na področju povezljivosti**. Ta sredstva bodo imela učinek finančnega vzvoda, na podlagi katerega bo mobiliziranih skoraj 4 milijarde EUR za 45 infrastrukturnih naložb, ki povezujejo regijo s prednostnimi prometnimi osmi vseevropskih omrežij (TEN-T), in projekte energetske skupnosti, ki so v vzajemnem interesu. Dejavno regionalno sodelovanje v okviru energetske skupnosti in pobude za energetske povezave v srednji in jugovzhodni Evropi je dobra podlaga za pospešitev naložb v te energetske povezave ter projekte na področju energije iz obnovljivih virov in energetske učinkovitosti.

EU bo še naprej posvečala posebno pozornost **izzivom, s katerimi se soočajo mladi ljudje**, zlasti kar zadeva zaposlitvene možnosti, neenakost in ohranjanje mladih talentov v regiji, **da bi se bilo mogoče zoperstaviti begu možganov in drugim demografskim izzivom**, s katerimi se sooča regija. Financiranje iz programa Erasmus+, **namenjeno regiji, se je od leta 2018 podvojilo** (na več kot 65 milijonov EUR) skupaj s povečanim poudarkom na poklicnem izobraževanju. V prihodnje bo še večji poudarek na digitalnih spretnostih in znanjih ter spretnostih in znanjih na področju raziskav in podjetništva, da bi se mladim omogočil uspeh in razvoj v digitalni dobi.

Pandemija COVID-19 je izrazito opozorila na pomen pravilnega delovanja **enotnega trga** EU kot ključnega elementa naše **blaginje in odpornosti**. Prav tako je poudarila visoko stopnjo socialno-ekonomske soodvisnosti med gospodarstvi EU in Zahodnega Balkana ter znotraj same regije. Zato bo ključnega pomena **učinkovitejše povezovanje gospodarstev**

⁹ Poleg tega bo zagotovljenih 65 milijonov EUR za podporo pripravi in izvajanju projektov znotraj naložbenega okvira za Zahodni Balkan. S tem bo sveženj za povezljivost 2020, ki ga financira EU, dosegel 200 milijonov EUR.

Zahodnega Balkana – znotraj regije in z EU. To zahteva močnejšo zavezanost vseh partneric z Zahodnega Balkana k poglobljanju vključujočega regionalnega gospodarskega povezovanja in **razvoju skupnega regionalnega trga**, kot je bilo dogovorjeno, na podlagi pravnega reda EU in ob spoštovanju zavez EU, zaradi česar bo **regija postala privlačnejše naložbeno območje**.

Pri tem so bistvenega pomena **regionalne organizacije**, tj. Svet za regionalno sodelovanje, prometna skupnost, energetska skupnost in srednjeevropsko območje proste trgovine. Projekti, ki jih financira EU, so imeli tudi ključno vlogo pri zmanjševanju trgovinskih ovir¹⁰.

Vsi ti podporni ukrepi imajo iste cilje: preoblikovati Zahodni Balkan v **delujoče tržno gospodarstvo, ki se bo lahko popolnoma vključilo v enotni trg EU**, izboljšati poslovno in naložbeno ozračje, s čimer se bo prispevalo k povečanju trgovinskih tokov znotraj regije in z EU¹¹, ustvariti delovna mesta in priložnosti, s čimer se bo zmanjšal beg možganov iz regije. Sedanja kriza zato ne sme odvrniti pozornosti od ključnih strukturnih pomanjkljivosti, kot so visoka brezposelnost (zlasti med mladimi), nizka udeležba na trgu dela (zlasti žensk), neskladje med spretnostmi in znanji ter potrebami trga dela, nezadostna socialna zaščita, nizka kmetijska produktivnost in konkurenčnost ter nediverzificirana oskrba z energijo in nizka energijska učinkovitost. Dobro uveljavljen gospodarski in finančni dialog, ki temelji na **programih gospodarskih reform** partneric, ostaja pomemben okvir za usmerjanje makroekonomskih in strukturnih reform ter podporo tem reformam.

Cilj gospodarskega in naložbenega načrta bo **spodbuditi dolgoročno okrevanje gospodarstva**, spodbuditi gospodarsko rast in podpreti reforme, ki so potrebne za napredek na poti k EU. Gospodarski in naložbeni načrt bo črpal iz prednostnih nalog, ki si jih je Evropska komisija zadala pri lastnem delu v obdobju 2019–2024, in bo usklajen z njimi.

IV. Reševanje vprašanja temeljnih reform

Okrevanje po sedanji krizi bo učinkovito le, če bodo **države še naprej uresničevale svoje zaveze na področju reform** in zagotavljale oprijemljive rezultate pri njihovem izvajanju. To je ključno za uresničevanje njihove evropske perspektive. Poleg nadaljevanja gospodarskih reform se je treba **bolj osredotočiti na pravno državo, delovanje demokratičnih institucij in javno upravo**.

Krepitev **pravne države in vseh njenih vidikov** je bistvenega pomena. To zahteva neodvisno in učinkovito pravosodje, trdne rezultate v boju proti korupciji, organiziranemu kriminalu in terorizmu ter učinkovito varstvo temeljnih pravic, vključno s svobodo izražanja in medijev. In sicer je izjemno pomembno, da izredni ukrepi, sprejeti med krizo, niso v nasprotju s temeljnimi načeli in vrednotami ter da so taki ukrepi sorazmerni, časovno omejeni in podvrženi demokratičnemu nadzoru.

Izhajajoč iz obsežnega sodelovanja, ki že obstaja, je bistveno zagotoviti stalna aktivna prizadevanja v okviru skupnih in vzajemno dogovorjenih ukrepov na področju **varnosti**, vključno z ukrepi za preprečevanje tveganja pranja denarja in financiranja terorizma ter ukrepi v zvezi z **migracijami in upravljanjem meja**. **Močnejše demokratične institucije**

¹⁰ Sistem za izmenjavo podatkov o trošarinah je bil na primer nadgrajen, da bi se zagotovila in mejnim prehodom sporočila zgodnja elektronska identifikacija tovornjakov, ki prevažajo osnovne dobrine, da bi se tem tovornjakom omogočil prehod meje po zelenih vozniških pasovih).

¹¹ V zvezi s tem je Komisija 3. aprila predlagala razširitev avtonomnih trgovinskih ukrepov, ki jih je EU odobrila državam Zahodnega Balkana za obdobje nadaljnjih 5 let do konca leta 2025 (COM(2020) 135 final), 2020/0051 (COD).

in bolj vključujoči demokratični procesi bodo še naprej uvrščeni med ključne prednostne naloge. **Reforma javne uprave** je ključnega pomena za izboljšanje upravljanja na vseh ravneh. To vključuje večjo preglednost in odgovornost, dobro javnofinančno upravljanje in bolj profesionalno upravo. Zgoraj navedeno skupaj tvori podlago za trajno okrevanje gospodarstva.

Komisija bo še naprej trdno zavezana podpori regije pri izvajanju teh reform. Nadaljnji ukrepi bodo določeni v sporočilu Komisije pozneje letos.

Kriza zaradi COVID-19 predstavlja preizkus naše solidarnosti in odločenosti, jasno pa kaže tudi, kako lahko kot Evropejci s skupno usodo tesneje sodelujemo. V zvezi s tem se zavedamo, da bodo morale partnerice z Zahodnega Balkana najti svoje mesto v našem prihodnjem razmisleku o prihodnosti Evrope. Skupaj bomo premagali to krizo in okrevali. Skupaj bomo dodatno okrepili naše sodelovanje, da bi našim partnericam pomagali izpolniti zahteve za članstvo v EU.
